

Ermenistan'da Değişim ve Olası Senaryolar

Rusya'nın Güney Kafkasya'daki uydusu konumunda bulunan Ermenistan'da 13 Nisan'dan itibaren başlayan protestolar, ülkede yönetimin el değiştirmesini sağladı. Savaş ekonomisinin getirdiği kriz, yoksulluk ve yolsuzluk içindeki ülkede protestocuların lideri konumunda bulunan Nikol Paşinyan'ın 8 Mayıs tarihinde Başbakan olarak seçilmesi ülkede farklı bir süreci başlatsa da ilerleyen süreç pek çok belirsizliğe sahip.

Protestoların Ortaya Çıkışı

Ermenistan Anayasası'na göre Cumhurbaşkanı beş yıllığına seçiliyor ve bir kişi en fazla iki dönem bu görevde kalabiliyordu. 2008 yılında başlamak üzere iki dönem Cumhurbaşkanlığı görevini yürüten Serj Sarkisyan'ın talebi üzerine 2015 yılında gerçekleşen referandumla **başkanlık** sisteminden **parlamentar** sisteme geçiş yapıldı. Referandumun ardından yürütme yetkileri de **Cumhurbaşkanından alınarak Başbakana** verildi.

Referandum sürecinde Sarkisyan'ın iki dönem Cumhurbaşkanlığı yapmasının ardından bir daha seçilemeyecek olmasından dolayı yürütme yetkisini Başbakana aktaran bir sisteme geçiş yapmak istediği eleştirileri yöneltilmişti. Bu tepkiler üzerine Sarkisyan, iddiaları yalanlamış ve Başbakan olmayacağını açıklamıştı. Ancak 17 Nisan 2018'de Ermenistan Parlamentosu, 10 yıllık görev süresini doldurmasının ardından Cumhurbaşkanlığından ayrılan Sarikasyan'ı Başbakan seçti.

Paşinyan'ın 13 Nisan'da "Adım at, Serj'i reddet" sloganı ile başlattığı protestolar, Sarkisyan'ın Başbakan olarak seçilmesiyle hızla ülke geneline yayıldı. Protestoları organize eden muhalefet lideri Nikol Paşinyan, Sarkisyan'ın meşruluğunu yitirdiğini ve Ermenilerin nefretini kazandığını dile getirdi. Bir süre sonra Paşinyan, Ermenistan'da barışçıl bir kadife devrimin başlangıcı yaşanıyor açıklaması yaptı ve destekçilerini "tüm hükümet birimlerinin çalışmalarını durdurma" çağrısında bulundu. Bu açıklamalardan kısa bir süre sonra birçok hükümet binasının etrafında gösteriler şiddetlendi.

Ermenistan'da hükümet karşıtı protestoların bitmesi için Sarkisyan, muhalif lider Paşinyan ile bir televizyon programına çıkmayı kabul etti. Ancak kısa bir süre sonra Sarkisyan, muhalefeti şantaj yapmakla suçlayarak programı terk etti. Paşinyan ise destekçilerine protestoları devam ettirme çağrısında bulundu. Program sonunda ise Paşinyan gözaltına alındı. Tutuklamanın ardından sokaklarda göstericiler ve polis arasında gerginlik arttı. Polis göstericileri dağıtmak için sert müdahalelere başladı.

Protesto eylemlerinin giderek şiddetlenmesi üzerine Paşinyan serbest bırakıldı ve Sarkisyan 23 Nisan'da görevinden istifa ettiğini duyurdu. Sarkisyan yaptığı açıklamada Paşinyan'ın haklı kendisinin ise hatalı olduğunu söyledi. Ayrıca Sarkisyan: "Mevcut durumun başka çözüm yolları da var ancak bu yollara girmek istemiyorum. O zaman ben kendim olmam. Başbakanlık görevinden ayrılıyorum. Sokaklardaki eylemler benim görevime karşı düzenleniyor. Sokaklardan gelen talebi yerine getiriyorum" diyerek güvenlik güçlerini kullanmayacağını ima etti.

Sarkisyan'ın istifası üzerine Paşinyan, Kadife devrimin zafer kazandığını ve yönetime talip olduğunu dile getirdi. 1 Mayıs'ta 105 koltuklu Ermenistan parlamentosundan yeterli oy alamayan Paşinyan, seçilemedi. Paşinyan'ın Başbakan seçilebilmesi için en az 53 oy alabilmesi gerekiyordu. 8 Mayıs'ta yapılan seçimlerde ise 59 milletvekilinin oyunu alan Paşinyan, Ermenistan'ın yeni Başbakanı oldu.

Paşinyan'ın Rusya'ya Bakışı

Radikal bir Ermeni milliyetçisi olan Paşinyan, muhalefette olduğu dönemde Rusya karşıtı fikirleriyle dikkat çekiyordu. Özellikle Ermenistan'ın ikinci büyük şehri olan Gümrü'de bulunan Rusya'nın 102. Rus askeri üssünü hedef alan açıklamaları hem iktidar tarafından hem de Rusya tarafından tepkiyle karşılanmıştı.

Protesto gösterilerinin başlaması ve Sarkisyan'ı istifaya götüren süreçte de Rus medyası Paşinyan'ı

ABD'nin adamı olarak niteledi. Protestoların arkasındaki gücün de Erivan'da bulunan ABD Büyükelçiliği olduğuna dair iddialar öne sürüldü.

"Paşinyan'ın 13 Nisan'da "Adım at, Serj'i reddet" sloganı ile başlattığı protestolar, Sarkisyan'ın Başbakan olarak seçilmesiyle hızla ülke geneline yayıldı. Protestoları organize eden muhalefet lideri Nikol Paşinyan, Sarkisyan'ın meşruluğunu yitirdiğini ve Ermenilerin nefretini kazandığını dile getirdi."

Ancak Paşinyan'ın geçmişteki söylemleri hızlı bir şekilde değişti. Rus askeri üssünün bulunduğu Gümrü'de açıklamalarda bulunan Paşinyan, Rusya ile ilişkilerin çok önemli olduğunu ve iki ülkenin kardeş olduğunu dile getirdi. Ermenistan'ın Türkiye ve Azerbaycan ile olan sınırlarından büyük bir güvenlik tehdidi aldığını ve Ermeni ordusunun bu tehdidi önleme konusunda yetersiz olduğunu kabul eden Paşinyan, Rus askeri üssünün kendileri için gerekli olduğunu açıkladı.

Önceki yıllarda Ermenistan'ın Avrasya Ekonomik Birliği'nden çıkmasını savunan Paşinyan, iktidara gelmesinin ardından hızlı jeopolitik adımlar atmayacaklarını söyledi. Ermenistan'ın hem Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü'nde hem de Avrasya Ekonomik Birliği'nde devam edeceğini açıkladı.

Tüm bu açıklamalara rağmen Rusya, Batı veya İran yanlısı olmadıklarını dile getiren Paşinyan, "Herhangi bir ülkeyle ilişkileri, başka ülkelerle ilişkilere zarar verecek şekilde geliştirmek istemiyoruz. Rusya, ABD veya AB hepsi ile gerçekleştireceğimiz ilişkiler Ermenistan için değerli" dedi. Başka bir açıklamasında ise gelen ısrarlı sorular üzerine Ermenistan-Rusya ilişkilerinin, Ermeni halkının çıkarlarına göre inşa edilmesi gerektiğini vurguladı.

Güney Kafkasya'da Olası Senaryolar

Ermenistan'ın yeni Başbakanı olan Nikol Paşinyan, kimilerine göre Batı'nın adamı kimilerine göre iktidarı ele geçirip statükoyu devam ettirecek bir isim olarak görülüyor. Ancak bu kadar kısa sürede hakkında kesin bir yargıya varmak oldukça güç. Bundan dolayı yaptığı açıklamalar olası senaryoları gündeme getiriyor.

Paşinyan'ın Rusya hakkında daha önce yaptığı açıklamalarda değişiklik olsa da her anlamıyla Moskova'ya bağımlı bir Ermenistan istemediği açık. Hızlı ve radikal kararlar alarak Rusya'dan tamamen uzaklaşıp ABD ve AB ile yakınlaşmak yerine dengeleme politikasını izleyebilir. Bu durumda ülkedeki Rus nüfuzu devam etse de zamanla Batı'nın etkisi artabilir. Ancak bu noktada Rusya'nın nasıl bir tepki vereceği gündeme gelecektir.

Güney Kafkasya'da Gürcistan hükümeti ile ilişkileri kesik olan Moskova, Azerbaycan siyasetinin denge politikası izlemesine rağmen Türkiye'ye daha yakın olduğunun farkında. Bu noktada bölgedeki kalesi olan Ermenistan'daki etkinliğinin kısıtlanması Rusya'nın askeri müdahalesini gündeme getirebilir. 2008 yılında Gürcistan ve 2014 yılında Ukrayna'da yaptığı gibi işler istemediği şekilde gelişirse Ermenistan'a da müdahale edebilir.

Rusya'nın desteğiyle Azerbaycan topraklarının %20'sini işgal eden Ermenistan'da yaşanan gelişmeler Azerbaycan'da da dikkatle takip ediliyor. Hem yeni liderin Dağlık Karabağ konusundaki görüşleri hem de Rusya'nın vereceği reaksiyon Bakü'nün planlarını belirleyecek. Ancak Ermenistan'ın ne dediğinden çok Azerbaycan'da içten içe dile getirilen düşünce Moskova'nın Erivan'a desteğini çekmesi. Ekonomik, askeri ve siyasi anlamda Ermenistan'dan çok daha güçlü bir konumda olan Azerbaycan, Rusya'nın Ermenistan'a yardım etmemesi halinde işgal altındaki topraklarını geri alabileceğine hesaplıyor. Oldukça zor bir denklem olsa da ilerleyen dönemde bu tarz bir sürecin yaşanması mümkün olabilir.

ABD ve AB açısından bakıldığında ise Paşinyan'ın seçilmesi olumlu karşılandı. Ermenistan'ın tamamen Rus nüfuzu altında olması büyük bir sorun olarak algılanıyordu. 2017 yılında Ermenistan ile belli anlaşmalar imzalayan AB, bölgede etkisini daha fazla artırmak istiyor. Ayrıca birçok kişinin dile getirdiği gibi Paşinyan, Batı'nın desteklediği bir isim ise ve hızlı bir şekilde Rusya'nın etkinliğini ülkede kırmaya çalışacaksa bu Rus askeri müdahalesinin önünü açacaktır. Bu noktada ABD ve AB, Gürcistan ve

Ukrayna'daki gibi pasif kalırsa Rusya yeni bir alan daha kazanmış olacak.

Ermenistan'daki gelişmeleri Türkiye bağlamında değerlendirdiğimizde ise ikili ilişkilerde büyük değişiklikler beklemek oldukça zor. Paşinyan'ın daha önceki açıklamalarında Türkiye'yi hedef alan söylemleri ve Azerbaycan ile olan ilişkisine vurgu yaparak Dağlık Karabağ meselesinde Ankara'nın objektif olamayacağı görüşü ön plana çıkıyor. Ancak Güney Kafkasya'daki dengeler adına Türkiye'nin yaşananları büyük bir dikkatle takip ettiği aşikâr. Bu noktada Ankara-Bakü işbirliği hayati önem kazanıyor.